

РЕЦЕНЗИЯ

за конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ в професионално направление 2.3. Философия, обявен от Нов български университет

от **проф. д-р Христо Петков Тодоров**, департамент „Философия и социология“ в НБУ

Конкурсът за доцент в професионално направление 2.3. Философия е обявен от Нов български университет в бр. 97 на „Държавен вестник“ от 13 ноември 2020 г. със срок от два месеца от публикуването на съобщението. Единствен кандидат по конкурса е **д-р Христо Петров Гьошев**, главен асистент в департамент „Философия и социология“ на Нов български университет.

Кандидатът Христо Гьошев е роден на 26 април 1977 г. През 2000 г. е придобил магистърска степен по философия във Философския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. През периода 2001–2004 г. е бил редовен докторант в катедрата по История на философията във Философския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. След успешна защита на докторска дисертация на тема „Към произхода на конститутивната проблематика за разума във философията на Й. Г. Фихте“ през 2005 г. придобива образователната и научна степен „доктор“. Работил е като хоноруван асистент по философия в ПУ „Паисий Хилендарски“ през 2000–2001 г. и в СУ „Св. Климент Охридски“ по време на докторантурата през 2001–2004 г. През 2005 г. започва работа като хоноруван асистент в Нов български университет, а от следващата 2006 г. до момента е щатен преподавател в НБУ. Бил е директор на бакалавърска програма „Философия“, а от 2017 г. до момента е ръководител на департамент „Философия и социология“ в НБУ.

От самооценката на кандидата, изготвена за целите на конкурса, личи че д-р Христо Гьошев отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България за заемане на академичната длъжност „доцент“.

Списъкът на публикациите, с които кандидатът участва в конкурса, включва монографията „Идентичност и нормативност. Изследване върху философския редуционизъм на Дерек Парфит“, Издателство на НБУ, 2013 г., ISBN: 978-954-535-774-9, 11 научни студии и 6 научни статии в областта на философията.

Монографията „Идентичност и нормативност. Изследване върху философския редуционизъм на Дерек Парфит“, представена като хабилитационен труд, е посветена на концепцията за личностната идентичност, развита от британския философ Дерек

Парфит (1942–2017). Парфит е един от най-влиятелните съвременни англоезични философи, а концепцията му за идентичността – едва ли не най-оригиналната и широко дискутирана метаетическа концепция през последните десетилетия. Тя е развита в първото голямо произведение на Парфит „Основания и личности“ (1984) и е продължение на статията „Личностна идентичност“, публикувана през 1971 г. Въпросът за това, какво е личност, е един от най-старите основополагащи философски въпроси. Той се радва на особено внимание в англоезичната философия от епохата на Просвещението до наши дни. В началото на 60-те години на XX век по повод появата на прочутата статия на Питър Стросън „Свобода и негодувание“ (1962) се разгаря широка и оживена философска дискусия по въпроса за отличителните белези на личността. Друга, междувременно придобила огромна известност публикация – статията на Хари Г. Франкфърт „Свободата на волята и понятието а личност“ (1971), хвърля допълнителна светлина върху значимостта на въпроса за личността. Тъй като нашият морален и юридически ред е изграден върху предпоставката, че отговорност за решенията и постъпките си могат да носят само личности, за постройката и функционирането на нормативните системи, регулиращи отношенията между хората, е ключово важно какво ще е нашето разбиране за личността.

Парфит се включва в дискусията за личността тъкмо във времето на нейния разгар, предлагайки своя оригинална теория, която има актуалност и до днес. Именно тя е предмет на анализ в книгата на Христо Гъшев. Авторът се заема да представи и анализира критично теорията на Парфит. Тази задача е и лесна, и трудна. Лесна е, защото авторът не е част от англоезичния дебат върху личността и затова не е длъжен да взема страна в него и да формулира своя собствена теория. Това създава благоприятни условия за безпристрастен и хладнокръвен анализ – възможност, от която той в пълна мяра се е възползвал. В същото време обаче задачата е трудна, защото книгата на Гъшев е предназначена за читателска аудитория, която не познава добре нито самата англоезична дискусия, нито пък творчеството на Дерек Парфит – до появата на книгата на Гъшев на български е публикуван само един не много голям текст на философа.

Гъшев започва от там, откъдето започва и самият Парфит – от т. нар. „психологическа концепция за личността“, която води началото си от Джон Лок. Съгласно тази концепция идентичността на личността се състои в непрекъснатостта на преживяванията на индивида, която се удържа от паметта. Всички нови елементи на опита се интегрират в този континуум от преживявания. За да изясни механизма на тази

интеграция Гьошев анализира критично мрежата от понятия, с които си служи Парфит – човек, личност, съзнание, усвояване и пр. Особен интерес от гледна точка на нормативните импликации на психологическата концепция за личността, развита от Парфит, представлява може би най-провокативната негова идея, а именно, че психологически разбраната идентичност на личността не изисква приемането на телесна идентичност. Това, както дебело подчертава Гьошев, е радикален ход на отказ от всякакво субстанциално единство на личността. Единството на личността е редуцирано до континуум от разнородни психични факти за чието описание не е необходимо да се прави допускането на някаква силна личностна идентичност – оттук идва и определянето на тази концепция като „редукционизъм“.

Главният въпрос, който представлява ръководна нишка на изследването на Гьошев, обаче е въпросът за нормативните следствия от тази теория за нашите действия, практики и институции. Тези следствия са анализирани изключително задълбочено и прецизно. Ето накратко за какво става дума. Най-важните линии на мислене в моралната философия на модерния свят – контрактуализмът във всички свои версии както и различните варианти на утилитаризма – приемат за даденост, че за да е възможно да се следват норми и да се носи отговорност е необходимо да има устойчив във времето субект, който има коренен егоистичен интерес да съхрани своя интегритет. Големите универсалистки етически програми на кантианството и утилитаризма приемат, че универсалността на моралните норми се основава на наличието на устойчив рационален морален деец. Служейки си широко с мислени експерименти, Парфит привежда солидни и изненадващо находчиви аргументи в полза на идеята, че е трудно да се докаже, че отвъд континуума на нейните преживявания има някакво устойчиво „ядро“ на личността. По-нататък, и тук вече е истинската прицелна точка на анализа на Гьошев, той утвърждава, че в основата на морала, а и на всички социални норми, трябва да залегне не просветеният егоистичен интерес на субстанциалистки разбраната личност, а нещо съвсем друго – оцеляването и съхранението на човечеството, което поставя универсализма в етиката на съвсем друга основа. С този ход Парфит дава отговор на едно силно изискване, формулирано в съвременната англоезична морална философия като общ критерий за моралността на човешките действия – едно действие е морално, когато в неговата основа лежат не собствените интереси на дееца, а интересите на другите. Ясно е, че това изискване трудно може да намери добър отговор от страна на етически теории, които се основават на силни концепции за идентичността и залагат на просветеният егоистичен интерес като основа

на всички нормативни изисквания. Един „нормативен реализъм“ (така Парфит нарича своята собствена теория) обаче не среща трудности да отговори на такова изискване. Гьошев е оценил зряло и безпристрастно потенциала на една такава етика – тя позволява да се формулират добре и да се предложат добри отговори на изключително важни съвременни морално-философски въпроси като например този за задълженията ни към бъдещите поколения (т. нар. „генерационна справедливост“), същевременно обаче не предлага добри възможности да се отговори на винаги важния за морала въпрос за личната автономия.

Хабилитационният труд на кандидата е изключително ценно философско изследване в няколко отношения. То предлага на българската публика едно осъществено с разбиране цялостно аналитично представяне на една значима и влиятелна философска концепция – редукционистката концепция на Дерек Парфит за личностната идентичност. Представя и анализира обективно и безпристрастно нормативните следствия от тази концепция в контекста на широката критична дискусия върху нея в англоезичната философия. Посочва поредица нерешени или незадоволително решени проблеми в редукционизма на Парфит.

Останалите публикации, с които Христо Гьошев участва в конкурса, се отличават с тематично разнообразие. В една част от тях – „Достатъчно доброто общество“ (2014) и „Grounding Recognition Anew“ (2018) – се разискват въпроси, отнасящи се за парадигмата на признаването в социалната философия, основана в началото на 90-те години от Аксел Хонет. В тези работи Гьошев се занимава с въпроси, на които философията на признаването се докосва по своите граници с някои съвременни емпирични теории в областта на психологията. През 2018 г. след спечелена стипендия Гьошев осъществява в Центъра за академични изследвания в София индивидуален изследователски проект на тема „Grounding recognition anew: Challenges to Honneth's recognition paradigm and possibilities empirical support for the critical social theory“. След публикуването им резултатите от този проект намират положителен отзвук в научната общност.

Друг тематичен център е проблематиката на истината. Кандидатът разисква критично както конкретни концепции за истината – „Хайдегер и проблемът за 'традиционната' истина“ (2010) и „Разновидности на прагматистката концепция за истината“ (2015) – така и по-общи систематични въпроси във връзка с понятието истина – „Истина и интерпретация: в търсене на по-добро слово“ (2015) „Липсващото трето: перформативистки и прагматистки аргументи за истината“ (2018).

Трета група публикации на автора – „Структурни изменения на легитимността“ (2010), „The Right to justification in an international context“ (2010), „Игри на еманципация в международните отношения“ (2012) „Колективни идентичности и морална рефлексия“ (2012), „Религиозните морални ценности в глобалното общество“ (2012) – са посветени на въпросите за моралния универсализъм, човешките права и правото на обосноваване, разглеждани в контекста и в духа на съвременната критическа теория.

Картината на научно-изследователската работа на кандидата се допълва от неговото активно участие в изследователски проекти. Непременно следва да се отбележи участието му в два големи изследователски проекта, финансирани от НФНИ, „Предизвикателства пред представителната демокрация днес?“ и „Какво значат думите в България? В търсене на интегрален философски и социологически подход към езика“. Един от много положителните резултати от реализацията на втория проект е създаването на електронното списание „Език и публичност“. Христо Гьошев е неизменно главен редактор на това списание от момента на неговото създаване през 2014 г. до сега.

Христо Гьошев има многостранна преподавателска дейност. Той е водил и продължава да води лекционни голям брой лекционни курсове в бакалавърските програми „Философия“ и „Философия на английски език“, магистърските програми „Език и публичност“ и „Социално предприемачество“ както и общообразователни курсове за знание в Нов български университет. Той е инициатор и активен участник в създаването на бакалавърската програма „Философия на английски език“ и магистърската програма „Социално предприемачество“. Участва също така редовно и активно в работата на докторантското училище на НБУ. През 2012 г. той беше съорганизатор и ръководител на едноседмичен пътуващ семинар със студенти от бакалавърските и магистърските програми по философия в НБУ в Германия. Христо Гьошев е бил ръководител на две и рецензент на четири дипломни тези. Има и две участия в комисии по защита на дипломни тези.

Отлично впечатление прави обществената дейност на кандидата. Освен споменатите по-горе успешни ангажименти на кандидата като ръководител на департамент „Философия и социология“ в НБУ и главен редактор на електронното списание „Език и публичност“, Христо Гьошев е участвал активно и продължава да участва в множество други инициативи. Той беше сред най-редовните и активни участници в общоуниверситетския научен семинар „Науката разбирана и правена“ в

НБУ, организатор е съвместно с други колеги и на два други общоуниверситетски семинара – „Истини и ценности“ (2015) и „Аристотел: Никомахова етика“ (2016). През годините Христо Гьошев се изявява като редовен и активен участник в изследователския семинар на департамент „Философия и социология“, а откакто е ръководител на департамента той е и главен организатор на заседанията на този семинар извън София. Той е в основата на организацията на две научни конференции – главен организатор на „Векът на херменевтиката“ (2018) и организатор заедно с други колеги на „Херменевтика II: Феноменът разбиране и разнообразните му форми“ (2019). Материалите от тези две конференции са приети за печат в издателството на НБУ в сборника „Векът на херменевтиката“, чийто съставител е Христо Гьошев.

Имам богати лични впечатления от кандидата. Познавам Христо Гьошев още от студентските му години в СУ „Св. Климент Охридски“, където аз самият преподавах по това време. Още тогава той спечели уважението ми със своята любознателност, добросъвестност и трудолюбие. Няколко години по-късно тези впечатления намериха пълно потвърждение в хода на съвместната ни работа в Нов български университет когато имах шанса да опозная и много други негови положителни качества. В моите очи Христо Гьошев е изключително буден, интелигентен, честен и почтен човек с много висок личен морал и развито чувство за отговорност. На него може да се разчита във всяко едно отношение и това буди у мен и у моите колеги огромно уважение.

Нямам съвместни публикации с кандидата и не съм в конфликт на интереси.

Заклучение: кандидатът д-р Христо Петров Гьошев е учен със сериозни изследователски постижения и изявен университетски преподавател с ярко лично присъствие, богат опит и доказан авторитет. Цялостната публикационна, изследователска, преподавателска и обществена дейност на д-р Христо Петров Гьошев както и неговите изключително положителни личностни качества представляват убедителна защита на кандидатурата му за заемане на академичната длъжност „доцент“ в професионално направление 2.3. Философия в Нов български университет. Като член на Научното жури аз напълно убедено ще гласувам ЗА неговия избор.

Подпис:

София, 22 февруари 2021 г.